

EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY

Aydınlık Dergisi, 21 Eylül 1997

Yıldırım Koç

Türkiye’de bazen çok tartışılan konularda önemli teknik hatalar yapılıyor. Ekonomik ve Sosyal Konsey de bunlardan biri.

23 Temmuz 1997 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile oluşturulan Ekonomik ve Sosyal Konsey tümüyle bir danışma organı niteliğindedir; hiçbir bağlayıcı karar alma yetkisi yoktur. Konsey yalnızca bir diyalog platformudur. Konsey’e katılan hiçbir kuruluş, kendi yetkili organlarının yetkilerini hiçbir biçimde Konsey’e devretmemiştir. Konsey’in Konsey üyeleri üzerinde hiçbir gücü ve etkisi yoktur. Ekonomik ve Sosyal Konsey’e yöneltilen eleştirilerin çok büyük bir bölümünde bu temel özellik gözden kaçırılmakta, Konsey’in rolü ve işlevi abartılmaktadır.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, Türkiye tarafından onaylanmış 144 sayılı ILO Sözleşmesi uyarınca oluşturulmaktadır. Ancak, yanlış oluşturulmaktadır. Bu konuda yapılan tartışmaların ve eleştirilerin büyük bir bölümü de, Konsey’in dayanağı olan 144 sayılı Sözleşme incelenmediği için, yanlıştır. 144 sayılı ILO Sözleşmesi’nde, Konsey aracılığıyla, işçi, işveren ve hükümet temsilcileri arasında etkin bir dayanışma öngörülmektedir (M.1). Konsey’de, işçi veya işveren kimliği olmayan kuruluşlara yer olmamalıdır. Halbuki, 6 Mayıs 1996 tarihli genelgede, TESK’e 1 üyelik, Türkiye İhracatçılar Meclisi’ne 1 üyelik, TMMOB’ye 1 üyelik, tüketici örgütlerine bir üyelik verilmiştir. 23 Temmuz 1997 genelgesinde kamu çalışanlarının temsilcilerinin bulunmaması, bu nedenle, 144 sayılı Sözleşme’nin ihlalidir. Halen uygulanan son genelgeye göre Konsey’de TESK’in 2 ve T.Ziraat Odaları Birliği’nin 1 üyeye temsili de Sözleşmeye aykırıdır.

144 sayılı Sözleşme, işçilerin ve işverenlerin, “danışmaların yapılacağı herhangi bir organda eşit biçimde temsil edilmesini” öngörmektedir (M.2/2). Sözleşmenin resmi çevirisinde bu bölüm yanlış olarak, “eşit sayıda temsil edilecektir” biçiminde yer almaktadır. Halbuki, ILO Uzmanlar Komitesi’nin konuya ilişkin raporunda şöyle denilmektedir ¹: “Bu hüküm, işverenlerin ve işçilerin katı bir biçimde sayısal eşitliğini ifade ettiği gibi yorumlanmamalı, fakat her iki tarafın da görüşlerine eşit ağırlık verilmesi ve her iki tarafın görüş ve çıkarlarının eşit temsili olarak yorumlanmalıdır.” Son genelgede, TOBB’un 2 üyeliği, TİSK’in 1 üyeliği vardır. Buna karşılık, TÜRK-İŞ 2, DİSK 1 ve HAK-İŞ 1 üyelikle temsil edilmektedir. Bu sayı farkı, Sözleşmenin ihlali anlamına gelmemektedir.

144 sayılı Sözleşme’de Konsey’de Hükümet temsilcilerinin sayısı ile işçi ve işveren örgütlerinin temsilcilerinin sayısı konusunda bir denge koşulu getirilmemiştir. Bu nedenle, bu danışma organında hükümet temsilcilerinin sayısının fazla olması, 144 sayılı Sözleşmenin ihlali anlamına gelmemektedir. ILO Uzmanlar Komitesi’nin bu konudaki değerlendirmesi şöyledir ²: “Bu belgeler, bir tarafta işveren ve işçi grupları ile diğer tarafta hükümet arasında dikkate alınacak oranı belirlememektedir.”

Bu konudaki bilgisizlik o denli had safhadadır ki, Ekonomik ve Sosyal Konsey’i ilk kez oluşturan 17 Mart 1995 tarihli Başbakanlık Genelgesinde hoş görülmesi olanaksız büyük bir hata yapılmış, Ekonomik ve Sosyal Konsey ile Ekonomik ve Sosyal Komite birbirine karıştırılmıştır. Ekonomik ve Sosyal Konsey, 144 sayılı ILO Sözleşmesi uyarınca kurulmakta, hükümet temsilcileri ve ayrıca eşit biçimde işçi ve işveren temsiline oluşmaktadır. Ekonomik ve Sosyal Komite ise, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanan Ankara Anlaşması’nın 27. Maddesi uyarınca oluşturulan, içinde kesinlikle hükümet

¹ ILO Uzmanlar Komitesi, **Tripartite Consultation (International Labour Standards)**, Cenevre, 1982, s.18.

² ILO Uzmanlar Komitesi, a.g.k., s.18.

temsilcilerinin yer almadığı bir organdır. Günümüzde bu organda 6 işçi, 6 işveren ve 6 hükümet-dışı kuruluş temsilcisi yer almaktadır. Başbakanlık'ın bu büyük hatası daha sonra düzeltilmiştir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey yeni değildir. Çalışma Bakanlığı kuruluş Yasası'nda yer alan "Çalışma Meclisi" de bir tür ekonomik ve sosyal konsey kabul edilebilir. Çalışma Meclisleri dönem dönem toplanmıştır. Özellikle 1963 yılında 274 sayılı Sendikalar Yasası ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası'nın hazırlanmasından Çalışma Meclisi'nin önemli katkıları olmuştur.

Hükümet de Ekonomik ve Sosyal Konsey'i pek ciddiye alıyora benzememektedir. Konsey, bir yasayla veya Bakanlar Kurulu kararıyla değil, Başbakanlık genelgesiyle düzenlenmiştir. Son biçimiyle Konsey'in 25 Ağustos 1997 günü yapılan ilk toplantısında 5. Gündem maddesi Konsey'in çalışma usul ve esasları iç genelgesi iken, bu konudaki taslak hazırlanmamış, Konsey üyelerine sunulmamış ve görüşülmemiştir. Yüksek Planlama Kurulu'nun 2 Eylül 1997 günlü toplantısında ise, Konsey'deki görüşmelerden tümüyle farklı kararlar alınmıştır. Hükümetin, kurulmasından kısa bir süre sonra Konsey'i toplamasının nedeni, Refahyol Hükümeti'nin görevden ayrılmasında önemli rolü olan hükümet-dışı kuruluşların desteğinin sürdürdüğü biçiminde bir izlenim yaratma çabası gibi gözükmemektedir. Özetle, Ekonomik ve Sosyal Konsey, kamuoyunu, hak ettiğinden daha fazla işgal etmektedir.